

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Сітуха С. Д. Побудова правової держави в сучасній Україні.....	200	Комаров О. В. Правовий статус слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України.....	250
Слободян С. І. Природа громадської думки як інструмент інформаційно- комунікативного впливу в демократичній правовій державі.....	204	Кулик М. С., Руть Ю. В. Значення психології профайлінгу для юридичної освіти.....	254
Шашкова-Журавель І. О. Міжнародно-правові аспекти запобігання та протидії примусовій праці.....	210	Лісовська Ю. П. Інформаційна безпека за умов побудови інформаційного суспільства в Україні.....	259
Швець Н. Г. Методичне забезпечення права на перепідготовку кадрів.....	214	Лушер В. В. Поняття механізму адміністративно-правового забезпечення інформації в органах прокуратури України.....	262
Аріфходжаєва Т. Б. Теоретико-методичні основи формування недержавних пенсійних фондів в умовах сьогодення.....	216	Матвієнко О. С. Сучасний стан трудового законодавства України.....	265
Гусейнов Мохлат Йолчу огли Податково-фінансові засоби державного управління соціально-економічним і промисловим розвитком.....	221	Ничипоренко О. В. Захист прав і законних інтересів платників податків.....	269
Жарков В. О. Мультикультуралізм як поняття юридичної науки.....	227	Поліщук М. Г. Захист прав громадян в юридичному процесі.....	272
Живицька Л. І. Юрисдикційність (підвідомчість) справ про адміністративні правопорушення.....	231	Проскуракова А. Ю., Руть Ю. В. Фізіогномічні ознаки та їх зв'язок з ознаками психологічного портрету.....	274
Живицький В. А. Податкова служба як соціально-правовий інститут.....	235	Рябоволенко Н. В. Порядок формування ціни как денежного выражения стоимости товаров, услуг предприятия.....	280
Заросило Н. В. Взаємодія громадянського суспільства і місцевого самоврядування.....	239	Шаповалов А. В. Актуальні проблеми здійснення відбору кадрів до органів прокуратури України.....	283
Карачевська О. Л. Особливості професійного вигорання серед психологів та соціальних працівників наркологічних реабілітаційних закладів.....	241	Журбенко М. В. Структура та функції Національного банку України.....	286
Кирилюк Ю. В. Нова наука брахіологія та доцільність її використання в юридичній освіті.....	246	Круглій Д. В. Зовнішня заборгованість та її вплив на фінансову безпеку України.....	290
		Мельник Ю. І. Амністія та помилування в Україні.....	293

СУЧАСНИЙ СТАН ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 265–268

Сучасне трудове законодавство України, як і більшість інших галузей вітчизняного законодавства, є результатом пристосування колишнього соціалістичного законодавства до умов ринкових перетворень, що відбуваються у нашій державі.

За своєю юридичною природою та соціальним призначенням трудове законодавство має гуманістичний характер. Адже воно спрямоване на захист інтересів осіб, які в силу об'єктивних обставин змушені продавати свою робочу силу [1].

Останнім часом важливою складовою законодавства України про працю стають міжнародні договори про працю.

Перехід до ринкових відносин, інтеграція України у світову економічну систему, а також переорієнтація з юридичного позитивізму на доктрини природного права вимагають визначення основних напрямів розвитку сучасного трудового законодавства в нашій країні.

Уже тепер намітилась стійка тенденція наближення законодавства про працю України до класичних світових зразків. Але в основному ще старою залишилась система форм трудового законодавства. І хоча в Конституції України закладені

нові принципи регулювання трудових відносин, основу чинного законодавства України на сьогодні становить Кодекс Законів про працю (далі – КЗпП), який був прийнятий ще 10 грудня 1971 р. і набув чинності з 1 червня 1972 р. Крім КЗпП, який є основою системи трудового законодавства України, до складу цієї галузевої структури належить також цілий ряд законів з окремих найважливіших інститутів трудового права. Значну більшість головних положень цих законодавчих актів вже інкорпоровано до чинного КЗпП шляхом прийняття окремих законів про приведення кодексу у відповідність до цих законів, що хоч і не вписується у загальноприйняті правила рекодифікації, але зумовлено об'єктивною неможливістю нормального розвитку кодифікаційних процесів в умовах перехідного періоду [2].

Норми трудового законодавства містяться також у деяких законах комплексного характеру, які, крім того, наповнені нормами адміністративного, фінансового, господарського права та деяких інших галузей права.

Характерною особливістю сучасного трудового права є те, що до форми його зовнішнього виразу

належить доволі значна кількість підзаконних нормативних актів. У них містяться тисячі норм трудового права. При цьому деякі з них нерідко вступають у суперечність з актами, вищими за юридичною силою [3].

Ще однією особливістю форми сучасного трудового права є те, що в Україні продовжують застосовуватись деякі законодавчі акти колишнього Союзу РСР або їх окремі положення.

Особливо потрібно наголосити, що останнім часом важливою складовою законодавства України про працю стають міжнародні договори про працю, до яких, зокрема, належать і Конвенції МОП, ратифіковані Україною, а також відповідні Рекомендації цієї міжнародної організації. Зазначимо, що Україна (самостійно або у складі СРСР) на сьогодні ратифікувала більше 50 Конвенцій МОП, у тому числі практично всі Конвенції, які віднесені МОП до числа основних [4].

Отже, існують достатні підстави аби констатувати, що в Україні активно йде процес формування нормативно-правової, у тому числі законодавчої бази для забезпечення регулювання трудових відносин в умовах ринкової економіки.

Проте, цей процес не є завершеним, а має перехідний характер. Сучасне законодавство України про працю (у тому числі й сам КЗпП) являє собою суміш правових норм, прийнятих за різних історичних та економічних умов, певна частина яких відповідає вимогам часу, а інша — застаріла і не може адекватно регулювати сучасні трудові відносини.

Зазначена ситуація із законодавчим регулюванням застосування праці в Україні не може вважатись нормальною. Насамперед тому, що КЗпП України повинен загалом, а не лише окремими своїми частинами та нормами, відповідати вимогам ринкової економіки, і по-справжньому, а не на папері виконувати функції ядра трудового законодавства, на підставі положень якого регулюється весь комплекс трудових відносин. Чинна ж його редакція приймалась в соціально-економічних умовах, коли економіка України будувалась на адміністративно-командних засадах, а сама Україна була не самостійною державою, а складовою Радянського Союзу. Ось чому, навіть з урахуванням багаточисленних змін, які вносились до нього за роки після здобуття незалежності, цей кодекс вже не може відповідати вимогам сьогодення, а його загальний перегляд — на відповідність ринковим умовам, на відміну від інших постсоціалістичних країн (зокрема, Польщі).

Затримка з реформуванням трудового законодавства на ринкових засадах, а також “агресивний” до певної міри характер сучасного податкового законодавства об’єктивно призводять до деякого звуження сфери дії законодавства про працю за рахунок застосування для регулювання відносин між роботодавцем та працівником цивільно-правових інструментів, особливо у сфері малого підприємництва. Проникнення положень цивільного права у трудове законодавство не завжди має негативний характер: за певних умов воно може і посприяти захисту трудових прав найманих праців-

ників. Мається на увазі передусім запровадження у трудовому праві інституту відшкодування моральних збитків. Але загалом розширення сфери застосування правил цивільного законодавства до регулювання відносин у сфері праці не найкращий варіант розв'язання проблеми забезпечення достатнього рівня гарантій трудових прав працівників і роботодавців [5].

За таких умов важливого значення набуває чітке окреслення основних принципових положень майбутньої кодифікації трудового законодавства, яке виступатиме головним засобом правового регулювання трудових відносин найманих працівників. Передусім необхідно на законодавчому рівні розкрити нове конституційне поняття права на працю, як можливості кожного громадянина заробляти собі на життя працею, яку він обирає або на яку вільно погоджується, а також окреслити коло відносин, які регулюються законодавством про працю.

При цьому дуже важливо відобразити у новому кодексі основну мету та завдання правового регулювання відносин найманої праці, зазначивши, що трудове законодавство покликане досягти оптимального поєднання інтересів усіх учасників трудових відносин, насамперед працівників та роботодавців.

Необхідно, щоб у результаті кодифікаційних робіт у Трудовому кодексі отримали своє правове закріплення основні принципи регулювання трудових відносин. Вони повинні органічно впливати із загальнолюдських соціальних принципів, моральних засад та норм між-

народного права. Принципи правового регулювання найманої праці мають стати основою усієї системи правового забезпечення трудових відносин і визначати основні напрями соціальної політики у сфері суспільної організації праці. При визначенні цих принципів варто використати Декларацію Міжнародної організації праці щодо основних принципів та прав у сфері праці 1998 р., Європейську соціальну хартію (переглянуту) 1996 р., Хартію основних соціальних прав трудящих 1989 р. та Хартію основних прав ЄС 2000 р., інші міжнародні документи [6].

Важливо також, щоб нове трудове законодавство нашої держави виходило із необхідності забезпечення свободи праці, за яким людина володіє невід'ємним та винятковим правом вільно розпоряджатися своїми здібностями до праці, яке забезпечується державою, заборони примусової праці, рівності трудових прав громадян України та заборони дискримінації у трудових відносинах. Ще однією умовою успішної кодифікації трудового законодавства мають стати норми, які визначатимуть структуру та ієрархію законодавства про працю України [7].

Визначальними для усього трудового законодавства має стати окреслення сфери застосування Трудового кодексу. Тут необхідно виходити з найновіших досягнень правового забезпечення трудових відносин у зарубіжних країнах, враховуючи при цьому вітчизняний досвід, специфіку ринкових перетворень, які відбуваються в нашій країні, та необхідність адаптації вітчизняного законодавства до правил

регулювання найманої праці, що вироблені європейською спільнотою.

Лише за умови врахування усіх цих засадничих положень є надія, що майбутня кодифікація трудового законодавства буде проведена на належному рівні і новий трудовий кодекс відповідатиме кращим зразкам законодавчого акта ринкової економіки.

Таким чином, сучасне трудове законодавство України, як і більшість інших галузей вітчизняного законодавства, є результатом пристосування колишнього соціалістичного законодавства до умов ринкових перетворень, що відбуваються у нашій державі.

Уже тепер намітилась стійка тенденція наближення законодавства про працю України до класичних світових зразків. Але в основному ще старою залишилась система форм трудового законодавства. І хоча в Конституції України закладені нові принципи регулювання трудових відносин, основу чинного законодавства України на сьогодні становить Кодекс Законів про працю, який був прийнятий ще 10 грудня 1971 р. і набув чинності з 1 червня 1972 р.

Отже, існують достатні підстави аби констатувати, що в Україні активно йде процес формування нормативно-правової, у тому числі законодавчої, бази для забезпечення регулювання трудових відносин в умовах ринкової економіки.

Проте, цей процес не є завершеним, а має перехідний характер. Сучасне законодавство України про працю (у тому числі й сам КЗпП) являє собою суміш правових норм, прийнятих за різних історичних та економічних

умов, певна частина яких відповідає вимогам часу, а інша — застаріла і не може адекватно регулювати сучасні трудові відносини.

Література

1. *Жернаков В.* Свобода праці як принцип сучасного трудового права // *Право України.* — 1999. — № 3.
2. *Ярмола Б. П.* Трудове законодавство України. — К., 2012.
3. *Журавльов Д. В.* Щодо формування системи трудового законодавства України // *Проблеми й напрямки формування світогляду майбутніх працівників органів внутрішніх справ та забезпечення прав і свобод людини: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. 11–12 груд. 2003 р., м. Запоріжжя.* — Запоріжжя: Юрид. ін-т МВС України, 2003. — С. 41–44.
4. *Гармонізація трудового законодавства України із законодавством Європейського Союзу: Монографія / Н. М. Хуторян, Ю. В. Баранюк, С. В. Дріжчана, Л. П. Гаращенко, І. П. Лаврінчук, О. В. Макогон, М. П. Стадник, Г. І. Чанишева; відп. ред. Н. М. Хуторян.* — К.: ТОВ “Вид-во “Юрид. думка”, 2008. — 304 с.
5. *Чанишева Г., Болотіна Н.* Окремі теоретичні проблеми сучасного трудового права (до постановки питання) // *Право України.* — 1999. — № 9.
6. *Кодифікація трудового законодавства України: Монографія / За ред. Н. М. Хуторян, М. І. Іншина, С. М. Прилипка, О. М. Ярошенка.* — Х.: ФІНН, 2009. — 432 с.
7. *Журавльов Д. В.* Кодифікація трудового законодавства: теоретичний аспект // *Кодифікація трудового законодавства України: стан та перспективи: Матер. наук.-практ. конф.; м. Запоріжжя, 25–26 черв. 2004 р. / За заг. ред. В. С. Венедиктова.* — Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. — С. 138–140.